

Nem tudjuk levenni a szemünket

*(Kámán Gyöngyi és Podmaniczky Szilárd beszélgetése
egy segédegyenesről)**

Sz.: — Három, négy. Mit mondtál?

Gy.: — Hogy érjem utol az időt.

— Nos, örvendek. Még habozás nélkül rácsöppenthetem a folyadékot.

— Sokan közülünk nem találkoznak többé, nem élvezzük újra ezt a szabadságot, hogy nem kell lefeküdnünk, és nem kell a há-lóba visszacsempésznünk az üres gyertyavégeket.

— Bárkit, aki az esti órákban ékszert merészelt magánál tartani, a nyílt utcán vagy a házak között követhették volna, megállás nélkül, soha be nem érve semmivel.

— Megtörtént a bevezetés. Betört a megvezetés.

— Jó lenne mást kérdezni, vagy vadkant aggatva vakkantgatva.

— Vad madarakat látok és vad szívemből vadabb indulatok kelnek fel, mint a legvadabb madarak. Szemem, vagy ajkam szorosan zárva. Most is: a kis kalauz zászlócskájával lengetve rögtön belfúj sípjába, a mozdony gőzt lövell, kész az indulásra. Ez alkalommal mindenki szeretne mondani vagy érezni valamit, de csak mond vagy érez valamit.

— Így ordítottak és üvöltöttek hármásban, össze-vissza, összesen.

— Holnap indulunk.

— Arca valahogy furcsán méltóságteljes volt, és a parókát is magánál hordta.

* Elhangzott Budapesten a Galery by Night-ban 1996 márciusában

— Így ülök le, mint te, megtalálva helyem a sarokban, a számkra fenntartott szakaszban. Egy könyvvel eltakarom a szememet, hogy elrejtsek egy könnyet. Kiábrándító szemhunyas.

— Ez alighanem az általunk alkalmazott anyagok silányságán is múlik.

— Reszketek és sírok, apám ott áll lábszárvédősen.

— Ekkora levertség, mint egy villámcsapás — rontottam el gyakran. Szobát, szobát, kiabáltam a téglaportól fulladozva.

— Ismétlem elnagyoltan: átlag angol vagyok, egy átlagos tisztviselő, akinek lábikráin halpikkelyek nőnek a papírmunkától.

— Éppen ezt akartam mondani.

— Ezért lesz ő tökéletes, míg én elbukom, s csak befejezetlen, homokba temetett mondatok maradnak utánam.

— Ha nem vágnék folyton ügyetlenül a szavamba, mint aki azon izgul, lesz-e benne erő ehhez még ma, leporolhatnám magam.

— Vegyük csak a közepeset, vegyük az átlagot. Az átlagemberk belefoglalják a maguk ritmusát a lány ritmusába, aztán se előre, se hátra, mindig ugyanaz: gyerünk síelni.

— Vagy hiszen arra gondolok ebben, hogy addig ne is próbálkozzak mással, amíg egyből tudom úgy is a szimmetriapárját. Gyorsan gomolyog ez a füst.

— Gyökerem ezüst és ólom tereken, állati illatot lehelő, nedves és vizenyős tereken lejut a csomókhoz, a tölgyek gyökerének összecsomózott középpontjához. Lepecsételve és vakon, fülemben földdel, mégis hallgatom a háborús híreket és a csalogányt.

— Itt akkor bekapcsolódnánk egy ördögi körbe, amelynek középpontja bárhol lehet, sugara pedig előreláthatólag végtelen.

— Szeretem a csigákat, szeretem a leveleket. Én vagyok mindig a legfiatalabb, a legártatlanabb. De ha a csiga rámászik a levélre, megöregszem, egy meztelen állat bőrébe temetem magamat.

— Szívből sajnálom.

— Szeretem a telefont is, kagylója készségesen engedelmeskedik suttogásomnak.

— Ijedten emelte magasba a kagylót, szörnyen eltorzult az arca, saját bátorságából merített tanúbizonyságot.

— Abban a pillanatban, hogy hozzájuk csatlakozunk, mérges leszek. Ami most még élpazarlódik a jelen idő szüntelen alakváltozásaiban, az ellenőrzött rendbe kényszerül, megfogalmazódik. Kelletlenül tűröm ezt a kényszert.

— Hátborzongató, az emberi jóérzést sokkírozó történet. Hangosan csavartam a magnót, hogy halljam.

— Egy újabb általános ébredés, kész egy újabb általános.

— Aztán lerántott a vécéről.

— Átkozottak.

— Nem ment neki.

— Ledöntött a padlóra, és megkérdezte, hol lakik a bíró.

— Semmit sem szabad félelemből vagy rettegésből visszautasítanunk, úgy is megesz a félelem és rettegés szabadon... hajnalra fején találjuk az övét.

— Félt az éjszakai sötétségtől. A sorok nem megfelelő hosszúságúak, sokkal hosszabb sorok, különben abba hagyom.

— De hát kit hibáztathatott volna. A hiszti misztikus.

— De most ebben a szobában, ahová kopogtatás nélkül belépek, a kiejtett szavak olyanok, mintha írva volnának. Nem kell beszélnünk; no de figyelni se, mégis csodálatosan éber vagyok.

— Nem tudom megérteni, miért kötöztem meg magam. Semmiképpen nem okozhatott örömet, hogy szenvedek, hogy fájdalmat, rémületet keltem magamban. Nem haragszom, de nem érek rá.

— Egy férfi, egy nő, aztán valaki más mond dolgokat. Akárki.

— Aki életben maradt, elmondta, hogy egy ökölcsapás a fejére, mint valami villámfény, leterítette, s a kábulatból felébredve észrevette, hogy kirabolták, de akkor már egészen más helyen volt, mint amikor felébredt.

— Vegyünk például egy gyümölcsöt, a földi szedret.

— Nem tudok lehajolni. Annyi azonban bizonyos, hogy soha sem fogom viselni ezt a gyümölcsöt.

— Amikor egyedül marad a szobájában és biztosra veheti, hogy nem zavarják, a nő belenyúl a tükörbe. Ettől néha nevet, néha sír.

— Tegnap este megmondtam, hogy mindenbe beleegyezem. Odalökök egy ócska, rogyant kis széket, és leülök magam mellé. Legyen ez a választóvíz.

— A fűben csinálták, mindkét felük úgy érezte, már nem is fekszenek, nem hálnak, hanem állnak és járnak közben, a vége felé futni kezdenek a harmatos, magas fűben, egészen a...

— Tán már megint becsíptünk attól az átkozott puncstól?

— Egy nő számára a szerelem állapota a tudati félhomály két tulajdonos között: az apja helyét betöltő vőlegény között, és később alkalmasint a férj helyét betöltő szerető között.

— Nos, helyben vagyunk: gödröt ásott a földbe, szemet töltött bele, és föléje állította a három lábú állványt, majd izgatottan futni kezdett a plébános felé.

— Tulajdonképpen kicsodák maguk? Gyűlölöm őket. Jövő tavaszra be kell venni Berlint.

— Csakis engedelmével, kisasszony.

— És magának, nem a többieknek, magának mi tetszik.

— Egy szót se.

— Szokott zsandárokról álmodni?

— Az irattáros, az szokott.

— Példát, mire?

— A fémek alszanak, de ha felébredek, máris fenem a fogam valamire.

— Sejtettem, az arcában van valami a pilótákéból.

— Van valami nálad a pilóták kezításkájából.

— Úgy festek, mint a kenguru. Ezt miért mondjam?

— A lilium megtámadta, és körbefonta szárnyaival. Őrült lilium. A kertész tanította be neki ezt a számot.

— A trikóm így haladt végig a szobán, aztán a kerten, hogy a lilium egyszer majd csak elkapja.

— Amikor megálltak, a pincér egy dupla üveg sört tett az asztalra, de a legrosszabbik fajtából. Ember lesz belőled, kiáltotta, a vállára csapott egy diótortát.

— Micsinált maga, miért csinálta ezt? Elszámítottam a távolságot, de nem ütöttem meg magam.

— Nem is kellett megütni. Előfordult egyszer, hogy pontos időre odaértem a földre, ahová megrendelték a zuhanást. Ugyan mi is az, amit itt játszunk.

— Kóstolom, fontolóra veszem a dolgot, de nem győztél meg. Az utóbbi időben nehezebb engem meggyőzni. Ez lehet, amiatt van, hogy kissé süketülök.

— Ha így is van, utána ijedtemben a dolgozóasztalra ugrottam.

— Ezelőtt két hónappal, márciusban...

— ...csörömpölve lezuhant egy csokoládédarab.

— Meg tudná mondani a hölgy nevét?

— Hölgyem, talán az ördög bújt magába.

— A méz lehet egészséges, vagy mérgező, vagy a nő is, normális állapotában.

— Csak át kell kelnünk azon a folyón, de hiába is, a túlpartról az innen az igazi.

— A nő hirtelen a tálalóasztalhoz tereli a férfit.

— Állj, ki vagy.

— Egy ilyen táblát szereltek föl a tanulószobába.

— Én vagyok az?

— Fölkapaszkodik egy esővízgyűjtő dézsára, lassan kiegyenesedik, és orrát az ablaktámlához nyomja.

— A fénycsik végigvonult az egész szőnyegen, és lassan fölkapaszkodott az íróasztal fa berakásain. Tavaszodik, szomorú kis mosoly ült ki az arcára, érezte, sokat hazudik.

— Hasonlítsuk össze a fényképet és a térképet, a fényképről még csak van, de a térképről gőzöm sincs.

— A gyaloghintó mulatozva megállt a gödör mellett, közvetlenül a kitárt ablak előtt. A sok szellem meg mind köréjük gyűlt imbolygó koszorúként. Se holnap, se holnapután.

— Ezt a pontot tőlünk messzinek, távolinak érezzük. Innen futnak a vonalak felénk, ahol állunk, mint akiket láthatatlan karókhoz kötözött egy forgalmista.

— Jó lesz-e, ha ez így egyenesben kiderül?

— Ez igaz. De mégis így látjuk.

— Vagy inkább ferdítsem felénk a dolgokat, mintha egy ipari csőhajlítóval dolgoznék, egy fenemód hosszú, de átlátszó csövön, de közben vernek is, csövön alul.

— Akkor a végtelen mégsem fényképezhető.

— A fotós belenéz a táskájába: megfagyna ma a fokhagyma. Aztán meg egy szép lány tűnne föl az ösvények között, de amikor elvágtat, nyoma sem marad a lónak. Buta gondolatok.

— Rád bízom a többit. Ha kedved van, fogj hozzá, és tanulmányozd őket.

— Bármi különös, egy kecske is. Egykor legalábbis így volt. Ki tudja, nem fordult-e azóta vissza?

— A közeledést a meleg, a távolodást a hideg szóval fejezzük ki. A forrót ordítással.

— Sok az ember, és éppen ezért. De hiszen most mondtam.

— Nem hiszed?

— Rendben van, de nem látom az áthelyezési kérelmet. Megállj, hiába várj!

— Ne feledd soha, amit láttál. A lámpa elvből láthatatlan. A fák között tapogatja az utast.

— Ha ezt megszorozzuk ezerrel, akkor az éjszaka tartalma és időtartama is 12 óra marad. Ha a jógi a füst, az éjszaka a holdfogyatkozás, akkor két hete meg se mozdulok. A lelki élet ott kezdődik, ahol a kalauz áll.

— Megerőszőkolója ezután belelökte a lándzsahegyes fűbe, és leszedte róla a klipszeit, nem tanúsított ellenállást, csak aztán mondta: bizsu. Bizsu? Bizsu. Ez bizsu? Közönséges bizsu. Nem arany? Nem, bizsu. Visszakapta a fülbevalókat.

— Nem látta a kopasz a látomást: Tarvisio, üvöltötte a sikátorban életre-halálra, s felszabadult, mint egy pingponglabda belsejében pattogó szem bors. Jött-jött, aztán elment. Mennyi-mennyi ideje van.

— Az anyagi világ az ellentétek világa. Már betéve tudom, hogy az egyik pillanatban a nyár hőségének, a másikban a tél hidegének vagyunk teljesen kitéve.

— Később visszanezünk a fel-feltámadó lányra.

— Rapja punyja, ritam póklam, isitva, sasva pi satam, srilatam ginyí, zebrasku, elefántocsku, ridzsaja té.

— Álmunkban sosem olyan világosak a dolgok.

— Ezt sri Krisna különösen megmagyarázza: atana jokina, jeva, drimatam ivati durlad fataram koma.

— Ez volt az a pillanat, amikor szinte szíven ütött az öröm. Így távolodunk el az éjszakában, szinte embertelenül előkelően.

— Hangi inkarnáció: „—”?!

— Fel-feljárkáló őrszemek a könyvesboltban. A könyv következő lapja olvashatatlan.

— Legfelső létébe olvad, de egyik esetben sem esik szó az anyagi világban való újjászületésről. Ez beszorult.

— Mondja csak, ez az az erdő?

— Nem a test az énünk csak.

— Hanem a fal. Megmarkolta a szőnyegrojtót, lassanként beletanult a hengergetésbe. Kedve telt a lelkiismeret-furdalásban, de a szőnyegminták nyomot hagytak benne.

— Attól tartok, most a kórházban bizonyít, de mégis átrepül egy mászó, kába állapotába.

— Tudom, mondta az orvos.

— Másképp gondolkozik az ember, amikor beleütközik ebbe a szélbe, ami megcsavarja rajta a sálat.

— Nincsen semmi bajom, jól vagyok, és itt akarok maradni.

— A földön nem. Egyikben se bíznék.

— Végre megjötték. De ha kérdik, mennyi van még hátra, hát azok is csak a szemhatár felé integetnek majd, de már csöppet sem jószágosan, és közben a pajtások eltünedeznek.

— Vagy még mindig várod a választ a szobacicának írott leveleidre? Azt állítod, hogy ő viszont.

— Én meg azt gondolom, hogy dűnnyögöm. Jobb, ha nem ismerem a jelszót, csak épp erre nem figyelmeztet se zenész, se botáska.

— De hát ezért ajánlották föl a díjat.

— Vagy a díjugrást.

— Meg kell bizonyosodnod, hogy mit tehetsz meg, és mit nem. Ez pedig végzetesebb lehet a számodra, mint a kétfenekű dob.

— Kényelmetlenül hever rajtam ez a szekrény, a csöppet sem csúnya szobában.

— Ez nem eredmény?

— Egész nap erre várok, bámulom az északi világot, nos, tesszik. Onnan, ki tudja, honnan, trombitaszó hallatszott, és közben össze-vissza fecsegték. Ezt csakis álmodhatták. Ezt a bitang trombitaszót.

— A lenti látvány kimondhatatlan szépséggel ájult elém. A fehér madár most abban a fehér kis fénykörben, s alattunk a kitáruló táj- és tengerkép. Szó sem lehet arról, hogy megállítsuk a vonatot, és kiszálljunk felhőket szedni.

— Nem, soha, még télen sem.

— Láttuk azonban, amikor elfogyott a kanyar, hogy a sínpárok egyenesen a völgybe tartanak. Hátradőlünk az ülésen, és a hűvös esti szellő az arcunkba fújt.

— Akár bolondnak tart, akár nem, nekem tökéletesen mindegy. A szilfán megpillantottam az aranyos, zöld kígyót. Csodálatos kristályhangon szólt hozzám: ön szörnyen ronda.

— Nem harapjuk le az orrodát, no, nem az orrát.

— Ezt akkor most megfordítottam, mint az önkikérdezést.

— A felnőtt válaszol önmagának: semmi, ennyi, semmi. Mi az, ami megtörténhet még. Mi az, ami nem történhet meg.

— Szeméhez tartotta a finom ötvösmunkát, hogy alaposan megnézzze, sőt meg is szúrta a homlokát. Milyen csodálatos művészettel dolgozták ki a koponyámat, hogy nem fér át rajta egy aranylánc

— Ha veled van a kutya, megváltoztatja térérzékelésed: a fent lent lesz, a lent pedig kicsit balra.

— Amint megérkezik a megrendelő, azonnal ki akarja fizetni. Bánom is én már.

— Nem énekelhetnék?

— Alighogy, alighogy. Sőt.

— Mi az a melléknévi igenév?

— Nyugodtan végighajlasz a díványon, és egy szörnyű tettről ábrándozol, amit nem támasztanak alá se a körülmények, se a jellemhibák.

— Fölszerelése csaknem gyarló volt. Késő már hívni engem.

— Finom, kaján mosollyal fekszel a kaján.

— Te realista. Ja, nem. Te, a realista. Hogy érted ezt?

— Így, ez csak képmutatás marad. Meghatódok, a könnyektől nem látom az ablaküvegben a szemem.

— Tudod, minek neveznek Tivornóban a hátam mögött?

— A napfény ott megszikrázik a fülemen, és azonnal, éppen hogy tüstént elnyelem a szörnyű karalábét. Eszerint Szépjóestétnek.

— Róma vagy halál.

— Árpaszem.

— A ragyogó tarka madarakon nem győztünk csodálkozni. Valaki éppen el merte hagyni a szobát, amikor az a madár nem lecsapott rá, csak ráesett. Elaludt a friss levegőn. Megtartom a bársonysapkát.

— És csak pumpálja, pumpálja a belsőket. A levegőbe kell menni, sétakocsikázni. Eltűnik a falon át. Ön megőrült?

— Azok sárga szavak, tűzpirosak; színe viszálya.

— Félreugrik az árnyékba, két lépést tesz hátra, végül magához tér, mint aki a zsinórpapláson ásta el a titkárt.

— Itt az alján, mintha kezdődne a rettegés. Krétájával számokat ír a táblára: 6, 7, 8, vagy egy keresztszerű, vízszintes vonalat ró. Jobbra-balra csapkodnak farkukkal a faldarabok, amíg kiejtem őket. Farkukat csóválják, és özönlenek a térbe. Nem látom előre, mi történik, csak visszhangzik az üvegtető alatt, amint a hánykolódó tengertől két méterre üres kofferja átszakítja a fémhálót.

— A napocska lassanként csókolgatja a meggörcbült diáklányt.

— Közeledünk a civilizált világ központjához.

— Ezek lesznek a legmeghatóbb esküdzések.

— Itt vannak az ismerős gáztartályok.

— Fogadok, hogy hiába is küldenék érte, ami visszaérkezik belőle, csak az illatszerész üveg csészéje lesz, aminek tartalmát már rég az asszonyra öntötte. De hasztalan rángatta, mert az asszony a zsinórba kapaszkodva megtette azt az utat, amin visszafelé csak vasárnap akart jönni.

— Ez vigasztal sok fogyatékosomért. Csúnya vagyok, gyenge vagyok. Kogyav egnegy, kogyav anyúcs.

— Ekkora rémületet. Mint amikor vissza is hanyatlottak azonnyomban. Az első pillanattól kezdve tökéletesen iszonyodtak a gondolattól, hogy a levegőben levegjenek, és egy villamoskocsihoz kötözve megkeressék az öntudatlanságából magához tért me-rev kaméleont.

— Egy színfolt mindig beszennyezi a lapot. Úgy érzem, ez a te hallható hangod.

— Hiszen nem is törődök veled.

— Én tehát nem is olyan önzetlenül kutatok a sivatagban.

— Nem, már indulni készülök le a lépcsőn, mikor a lábam előtt megáll egy férfi, s megkérdezi, hogy a bűn komor madár, vagy csak egy csupasz macskának álcázott lidércnyomás.

— Közelebb megyek, nem látnak engem. Jelenlétük vonzása azért megvisel.

— Ez így szokott lenni.

— Mi történik ott velünk?

— Szorosan a szoborhoz nyomulsz, de mindjárt rémülten vissza is pattansz, mert valami ellennyomást érzel, mintha a szobor megelevenedett volna, pedig minden fordítva van. A lámpa éles fénye az arcodra vetődik. Nem telik bele sok idő, énekelve és tril-lázva arra jön egy tigris a cin ballonjával.

— Itt beszélgetünk. Ez hát annak a gömbnek a kerülete, amíg együtt ülünk.

— Már megint földre terítették egy-egyét ezek az ördögi fickók.

— Így álmodom éjjelenként, mikor lebegő ágyammal lezuhanok a világ pereméről. De nincsenek illúzióim. Mindezek után az ide-oda szóló idézgetések, ráncigálások és cibálások után egyedül fogok keresztül esni az éjjeli lepedőn át a lángok örvényébe. A régi kínzóeszközöknél is kegyetlenebb módszerekkel szednek össze,

ha majd lehullottam. Mégis lesznek pillanatok, amikor a lélek falai átlátszóakká válnak, és minden felszívódás és a képzeletem szerint olyan hatalmas buborékot tudunk fújni, hogy a nap lenyugodhat és felkelhet benne, és mi magunkra vehetjük a dél kékjét, az éj feketéjét, és végre kiszakadhatunk, kimenekülhetünk abból, ami mindig az itt és a most.

— El sem tudom mondani, mit éreztem akkor. Megtapogattam magam, hogy vajon nem valami gonosz álom incselkedik velem. Úgy éreztem, mindjárt felébredek, és rögvest elcsodálkozom a zománcozott tisztai kalapomon, ami őrzi még fülem formáját a két peremén, de a puha szövetről nekem már rég nem mesélhet.

— Csak az orrom emléke az, ami visszahív.

— Az összes meggyőződést hívja, ami az összes szentekhez késve érkezik, ugyanakkor ön két szavamra megbocsát.

— Most azon tűnődöm, hogy a föld egy kis kavics, ami véletlenül szakadt ki a nap felszínéről, és az életnek nyoma sincs az űr szakadékaiban.

— Mintha csupán egy lépés választaná el tőlem.

— Nem számít.

— Hiszen a kalapja leesett.

— Jól vacsoráztunk.

— De mindenképpen felismerném újra.

— Aludj.

— Talán hasonló eredménnyel jár majd bármi más.

— Nem szükséges tovább lennünk.

— A villanyórára támaszkodva kegyelmet adhattam volna magamnak.

— A kertészek söpörtek, a hölgy levelet írt.

— Na, azt látni szeretném.

— Vagyis megborotválkoztam, megmosakodtam.

— Azután elengedtem, egy cickafark ronggyal megtöröltem a könnyes homlokát, egész idő alatt halkán, de felfelé sírt, emlékszik?

— Ugye maradt még bennem valami kétely vagy kérdés. Meglepődnék, a hétfőre kedd jön.

— Vagy egy kisebb atyai áldás.

— Az élet talán nem tűri azt a bánásmódot, amellyel akkor közeledünk hozzá, amikor el akarjuk mondani. Késő éjjel fönnmara-

dok, fogalmam sincs a színekről, a színek alakjáról. A reteszek ilyenkor nem sokat érnek.

— A partszél megkapta a magáét, a legjobbjai ilyen válaszra vártak.

— De én, a magam részéről nem szerettem a tanítómestereket.

— Nyugodj békében, máshogy úgyse tudsz.

— Közelebbről: egy csöpp, lehulló új korszak kezdődik.

— Csöppke népség.

— Most lehullott az az édes fátyol.

— Az az édes fátyol, amit oly sokáig rágtál.

— Nincs tovább, vagy egyszerűen ez volt az egész.

— Vagy nincs tovább.

— Miért iktatnám közbe a halat, a fát, vagy a tavaszt.

— Felébredsz, és nincs tovább.

— Képzeljük el...

— Mintha még fel se ébrednél, és nincs tovább.

— Nézünk az ég kék tengerére, ahol kerek, fehér felhők úsznak.

— Félelem nélkül belekóstolsz, és nincs tovább.

— Éveken át megelégedéssel hajtogattam.

— Talán nem világos, de nincs tovább.

— Nincs. Csupa por és hamu vagyok. És nincs tovább.